

Svar på inbjudan att inkomma med underlag till regeringens forskningspolitik

Högskolan Dalarna har inbjudits att inkomma med underlag till regeringens forskningspolitik som ett led i regeringens arbete med att ange inriktningen för forskningspolitiken fr.o.m. 2021. Högskolan Dalarna står bakom SUHF:s underlag till forskningspropositionen, men vill samtidigt ta tillfället i akt att i denna redovisning betona vad som är Högskolan Dalarna ser som särskilt betydelsefullt.

Nedan redovisas de prioriteringar som har gjorts vid Högskolan Dalarna, hur den framtida inriktningen ser ut för lärosätet samt hur Högskolan Dalarnas verksamhet förhåller sig till den politiska inriktningen i den forskningspolitiska propositionen från 2016. Redovisningen avslutas med förslag som Högskolan Dalarna ser som särskilt angelägna att beakta i den kommande forskningspolitiken.

Prioriteringar som har gjorts vid Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna arbetar för närvarande med att ta fram en ny utbildnings- och forskningsstrategi. Den nuvarande forskningsprioriteringen slogs fast för tio år sedan och den gäller till den nya strategin är fastställd. Högskolans vision och värdegrund, vilken återfinns i dokumentet *Öppna vägar till kunskap för ett gott samhälle*, har varit och kommer fortsatt vara viktig för de prioriteringar som görs inom såväl forskningen som inom övrig verksamhet. Ledorden för denna vision är *öppenhet*, *mod* och *ansvar* och uppdraget är att samskapa bildning, utbildning och forskning i Dalarna och i världen.

Högskolan fick fasta forskningsresurser 1997. Under en dryg tioårsperiod utnyttjades anslaget till att initiera forskning i Högskolans olika ämnen samt till att öka andelen disputerad personal genom att finansiera adjunkters forskarutbildning. År 2009 togs en helt ny inriktning, vilken fördjupades i den strategi som fastställdes 2012 och som alltså gäller. För att nyttja det relativt sett blygsamma fasta forskningsanslaget effektivt, och få ut mer forskning per krona, har ambitionen med rådande forskningsstrategi varit att koncentrera resurserna till profilerade forskningsmiljöer.

Lärosätets forskning är idag organiserad i sex profiler, vilka utgör basen i detta långsiktiga forskningsstrategiska projekt, till vilka huvuddelen av Högskolan Dalarnas forskningsanslag har styrts. Av dessa profiler återfinns två inom teknikområdet (*Energi och samhällsbyggnad* samt *Stålformning och ytteknik*), ett inom området för lärarutbildning (*Utbildning och lärande*), ett inom vård (*Hälsa och välfärd*), ett inom humanistiskt-samhällsvetenskapliga området (*Interkulturella studier*) samt ett i gränlandet mellan samhällsvetenskap och teknik (*Komplexa system – mikrodataanalys*). En grundläggande idé med skapandet av profiler var att få disputerade lärare att aktivt söka sig mot någon av dessa för att därigenom skapa en långsiktig hållbar forskningsmiljö. Varje forskningsprofil leds av en forskningsledare som förfogar över en budget och har att uppfylla mål som fastställts i årliga verksamhetsplaner och verksamhetsuppdrag.

Ett av de främsta målen med nuvarande strategi var att utveckla profiler med sådan kvalitet att tillstånd att få utfärda doktorsexamen inom minst två områden skulle kunna erhållas. Utfallet har varit positivt. Högskolan Dalarna har under perioden beviljats tre tillstånd att utfärda doktorsexamen. Dessa områden är *Mikrodataanalys* (tillståndet erhöles 2012) *Hälsa och välfärd med inriktning evidensbaserad praktik* (2017) och *Pedagogiskt arbete* (2017). Ytterligare en ansökan om att få utfärda doktorsexamen, inom teknikområdet mot området energi, förbereds för närvarande. Koncentrationen av forskningen och utvecklingen av de olika forskningsprofilerna har inneburit en ökad produktion av ny kunskap för vård, skola och näringsliv likväl som en ökning av såväl antalet publiceringar som erhållna externa medel under perioden.

Lärosätet är nu i en fas som präglas av en stark utveckling av våra forskarutbildningar och av god och nära samverkan med externa aktörer. Samtidigt har satsningen på forskarutbildning inneburit att denna, utöver den externa finansiering som erhålls, finansieras av det fasta forskningsanslaget då högskolorna inte tilldelas resurser för forskarutbildning. Satsningen har också inneburit att inte alla vetenskapligt kompetenta lärare har kunnat erbjudas forskningstid i tjänsten, vilket medför att forskningsanknytningen till viss del är svag.

Utmaningar framöver är att kunna rekrytera fler disputerade och att stärka forskningsanknytningen i utbildningen. Antalet disputerade lärare inom flera områden behöver öka för att Högskolan ska kunna tillgodose såväl forskningens som utbildningens behov av kompetens. Framförallt gäller detta inom lärar- och vårdutbildningarna, där de senaste årens kraftiga öknningar av antalet studenter medfört att andelen vetenskapligt kompetenta lärare behöver öka.

Framtida inriktning vid Högskolan Dalarna

Högskolan Dalarna befinner sig i en ny fas då en inriktning behöver tas fram som konsoliderar och knyter ihop verksamheter inom forskning och utbildning. Med visionen som utgångspunkt pågår därför ett arbete med att ta fram en gemensam forsknings- och utbildningsstrategi för perioden 2020-2026. Högskolans styrelse förväntas fatta beslut om ny strategisk inriktning i december 2019.

Målet med strategin är att skapa ett antal sammanhållna akademiska kunskapsmiljöer inom lärosätet med huvudsyftet att bättre integrera forskning och utbildning. I en sammanhållen kunskapsmiljö samverkar lärare och forskare i nära relaterade ämnen och med komplementära kompetenser med utgångspunkt i forskningens och utbildningens behov. En fullt utvecklad sådan miljö kännetecknas av att utbildningar ges på samtliga akademiska nivåer samt att miljön också följaktligen ska kunna bära en forskarutbildning.

Genom att kunna erbjuda forskarutbildning vid det egna lärosätet skapas också möjligheter för Högskolan Dalarna att driva långsiktiga forskningsprojekt, att fortsätta stärka forskningsanknytningen i grundutbildningen, att ge disputerad personal ökade meriteringsmöjligheter genom handledning av doktorander, att lärosätets attraktivitet ökar vid rekrytering och, inte minst, det innebär att lärosätet kan tillgodose framtida kompetensbehov. En satsning på forskarutbildning och att skapa en kreativ doktorandmiljö är således av största vikt när det gäller att skapa akademiska forskningsmiljöer som är hållbara över tid. Sammanhållna och livskraftiga akademiska miljöer borgar för att Högskolan Dalarna även i framtiden kommer att vara en utvecklingskraft för regionen samt nationellt och internationellt.

En högskola med fullt utvecklade sammanhållna akademiska miljöer uppfyller de kriterier som normalt kan ställas på ett universitet, och förtjänar att kallas universitet. För att de regionala högskolorna ska ges tydliga incitament att fortsätta utvecklas vore det välkommet med en utredning om möjligheten att kunna erhålla universitetsstatus på egna meriter tillsattes. Den attraktivitet som en universitetsstatus ger kommer med stor sannolikhet ha positiva effekter för regioner med högskolor som ligger utanför storstadsområdena. I internationella sammanhang, vid forskningssamarbeten och olika typer av utbyten, är det också av stor vikt att ha den status som en universitetstitel medför.

För att Högskolan Dalarnas akademiska verksamhet ska kunna fortsätta utvecklas, där en stärkt anknytning mellan forskning och utbildning är den stora utmaningen, är det angeläget att på sikt få ett ökat forskningsanslag. Idag är forskningsanslaget oproportionerligt fördelat mellan universitet och högskolor, givet att båda har samma krav på att utbildningen ska vara forskningsanknuten. Ett ökat anslag krävs för att högskolorna ska kunna bedriva en högkvalitativ forskning och samtidigt fortsätta uppbyggnaden av forskarutbildningar inom viktiga områden som skola, vård och näringsliv och därmed stärka anknytning mellan forskning och utbildning.

En tillfredsställande forskningsanknytning skulle kunna erhållas om forskningsmedlens omfattning i högre grad kopplas till utbildningsvolymen. För 2017 erhöll Högskolan Dalarna 10 700 kr/HST i forskningsanslag, medan median för riket var 31 000 kr/HST och medel var 62 000 kr/HST. Här menar Högskolan Dalarna att ett bra sätt att förändra denna obalans mellan olika lärosäten är att fördela om medel från statliga forskningsfinansiärer till ökade basanslag. En omfördelning motsvarande 10 000 kr/HST till samtliga lärosäten baserad på utbildningsvolym skulle bidra till att minska obalansen. En sådan omfördelning motsvarar knappt 3 miljarder kronor och skulle tydliggöra och avsevärt stärka kopplingen mellan utbildning och forskning.

Detta skulle kunna lösas om andelen fria forskningsresurser ökar i relation till konkurrensutsatta medel och fördelas direkt till lärosätena. Högskolan Dalarna anser vidare, precis som sektorn i stort, att det så kallade produktivitetsavdraget innebär en urholkning av verksamheten som menligt påverkar kvaliteten över tid. Forskning och utbildning gynnas inte av mindre resurser för samma verksamhet.

Högskolan Dalarnas kommande strategi kommer att innehålla tydliga incitament för att öka samverkan med omgivande samhälle, liksom mellan olika forskningsmiljöer såväl inom lärosätet som med andra lärosäten. Högskolan Dalarna kommer även att fortsätta arbeta för att utveckla kunskapen om och vara ledande i nätbaserat lärande och distansundervisning. Detta är inte minst viktigt när det gäller att skapa förutsättningar för ett livslångt lärande och bereda plats för grupper som annars har svårt att delta i högre utbildning.

Högskolan Dalarnas verksamhet i förhållande till den politiska inriktningen i den forskningspolitiska propositionen från 2016

Högskolan Dalarna är i grunden positiv till propositionen ”Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft”. Vi uppskattar särskilt att det uttrycks att Sverige ska satsa på kvalitet och framstående forskningsmiljöer oavsett var i landet och vid vilka lärosäten dessa miljöer finns. De utpekade samhällsutmaningarna är fortfarande centrala och relevanta. Våra forskningsprofiler adresserar dessa till stor del dessa, och flera profiler bidrar till att stärka det regionala innovationssystemet. Nedan ges mer specifika kommentarer och exempel kopplade till centrala aspekter i propositionen som *utpekade samhällsutmaningar, samverkan, jämställdhet och forskares villkor*.

Utpekade samhällsutmaningar

De samhällsutmaningar som pekades ut i den förra forskningspolitiska propositionen är fortfarande aktuella och Högskolan Dalarna ser positivt på att adressera dessa och även att anta nya utmaningar. Samtliga forskningsprofiler vid Högskolan Dalarna adresserar frågor och driver projekt med nära koppling till Agenda 2030 och även mer specifikt till de utpekade samhällsutmaningarna i propositionen. Flera av de projekt som bedrivs inom profilerna har bäring, inte bara på en utan flera, utpekade utmaningar.

Inom *området klimat och miljö* bedrivs bland annat forskning avseende tekniska lösningar kopplat till solenergi. Forskningsfrågor som nu är aktuella behandlar bland annat effektivisering och optimering av förnybar energi, och då främst av solenergi, inom byggd miljö. En annan relevant forskningsinriktning är mot materialteknik. Där studeras hur egenskaper hos och bearbetning av olika material, främst stål, kan förbättras för att därigenom öka materials och produkters livslängd och därmed minska resursanvändningen.

Inom *området hälsa* bedrivs omfattande forskning. Här finns projekt som handlar om allt från hälsopåverkande faktorer vid födseln till hur demensvård utförd i hemmet kan förbättras. Viktigt att nämna i detta sammanhang, vilket också har särskild bäring på de mål som finns i den tidigare

forskningspropositionen, är de utbildnings- och forskningsinsatser som Högskolan Dalarna bedriver i bland annat Somaliland, Somalia och Bangladesh med stöd av bland annat UNFPA. Fokus för insatserna handlar om att stärka utbildningen av barnmorskeprofessionen i dessa länder, men också om forskningsinsatser som vidareutvecklar området rörande jämställdhet samt sexuell och reproduktiv hälsa.

Inom *området för ökad digitalisering* bedrivs forskning kring användning och utveckling av metoder för analys av stora datamängder i syfte att utveckla funktionella digitala beslutsstödsystem. Tillämpningar har utvecklats för användning inom bland annat vårdområdet, transportsektorn och industrin och har bidragit till effekter såsom minskade utsläpp och förbättrad arbetsmiljö inom ovan nämnda områden. Högskolan Dalarna har också en ledande ställning i den högre utbildningens egen digitalisering, och bedriver forskning och utvecklingsarbete kring Next Generation Learning.

Inom *området inkludering* bedrivs forskning om hur människan fungerar i samspelet med sin kulturella, sociala och institutionella omvärld, vilket inbegriper forskning om hur människors kulturella bakgrund, etnicitet, kön, klass, ålder och andra grupptillhörigheter påverkar relationer och kommunikation. Ett nyligen påbörjat forskningsprojekt, med stöd av bland annat industriföretagen Spendrups och ABB, behandlar frågeställningen om vilka metoder som kan användas för att motverka våldsbejakande extremism. Viktig forskning om inkludering sker även inom pedagogikområdet.

Omfattande utbildningsvetenskaplig forskning med syftena att dels bidra till *förbättrade kunskapsresultat* i den svenska skolan, dels verka för bildning av demokratiska medborgare, bedrivs vid lärosätet. Forskningen är praktikinära och handlar om undervisnings- och lärprocesser, villkor och förutsättningar som påverkar barn, unga och vuxnas möjligheter till kunskapsutveckling och social utveckling. Forskningen är även av stor relevans för *området inkludering*. I dagsläget pågår forskningsprojekt som bland annat studerar hur flexibilitet och individanpassning kan öka i undervisning i svenska för invandrare, lärande för hållbarhet i förskolan och studier av ordförråd hos elever i en mångkulturell skola.

Samverkan

Högskolan Dalarna uppskattar att samverkan har kommit att få en alltmer central roll i högskole- och universitetssektorn. Samverkan, uttryckt som ”samskapande” i Högskolans vision utgör en hörnsten i verksamheten och bidrar till att skapa hög kvalitet inom utbildning och forskning. Samverkan innebär att lärosätet, tillsammans med intressenter i samhället, identifierar gemensamma behov och frågeställningar som har bäring för såväl lärosätets utbildning och forskning som intressenternas vidareutveckling. En stor del av Högskolan Dalarnas forskning sker i samverkan med aktörer inom offentlig och statlig sektor, näringsliv och civilsamhälle. Högskolan lägger ned omfattande arbete på att ha en pågående dialog med olika intressenter likväl som på att föra ut forskningsresultat.

Samtliga universitet har ett viktigt verktyg som ska nyttjas för att bidra till att kunskap och kompetens kommer samhället till nytta, nämligen holdingbolag. Ett holdingbolag kan ge lärosätet goda möjligheter att ta en tydlig roll i

innovationssystemet genom att exempelvis vara delägare i science parks och inkubatorer. Sådana strukturer är vitala verktyg för att skapa samverkansarenor av olika slag, vilka bidrar till lärosätets utveckling inom både utbildning och forskning. Genom ett aktivt delägarskap kan lärosätet också säkerställa att direkt kommersialiserbar kunskap bidrar till nyföretagande och nyttiggörande i befintliga bolag, men även att icke-kommersialiserbar kunskap kommer samhället till nytta i högre grad. Flertalet högskolor saknar idag detta verktyg, vilket inte är tillfredsställande – vare sig för lärosätet eller samhället. Vi föreslår därför att regeringen ger möjligheten, till de lärosäten som så önskar, att få holdingbolag.

Ett flertal väletablerade samverkansstrukturer av annan karaktär har upprättats, däribland *Pedagogiskt utvecklingscentrum Dalarna* (PUD). PUD är en mötesplats där lärare, skolledare och forskare arbetar tillsammans med att utveckla såväl verksamheten i skolan som att utveckla nya, relevanta forskningsfrågor som behöver besvaras. Inom ramen för PUD har även en ny form av lärarutbildning utarbetats, så kallad arbetsintegrerad lärarutbildning. I utbildningen kombineras studier på 50-75 procent med arbete som lärare på halvtid. Utbildningen har högt söktryck och modellen håller på att utvecklas vidare samt har börjat ges även vid andra lärosäten.

Ett annat exempel på samverkansplattform utgörs av *Socialtjänstens utvecklingscentrum Dalarna* (SUD). Genom SUD främjar Högskolan Dalarna, yrkeslivet och arbetsgivarna utbildning, forskning och en evidensbaserad verksamhetsutveckling inom det sociala välfärdsområdet gemensamt. Inom profilen Hälsa och välfärd finns vidare fyra forskningscentra inom vilka det sker samproduktion av forskning, samfinansiering av doktorander och forskningsanknytning av relaterade verksamheter inom hälso- och välfärdssektorn. Utöver de ovan nämnda finns ytterligare ett antal samverkansplattformar såsom, *Energikompetenscentrum* (EKC), *Centrum för besöksnäring* (Cetler) och *IKUD* (Interkulturellt utvecklingscentrum Dalarna).

Ett uppmärksammat samverkansprojekt är *KTP (Knowledge Transfer Partnerships)*. Projektet, vilket har nytexaminerade akademiker som målgrupp, har utvecklats av Högskolan Dalarna efter en brittisk modell och innebär att nytexaminerade akademiker bedriver utvecklingsprojekt tillsammans med aktörer inom såväl näringsliv som offentlig sektor. Satsningen på KTP har genererat nya utvecklingsprojekt och förstärkt samverkan mellan lärosätet och det omgivande samhället och har nyligen införts som samverkansmodell vid ett antal andra lärosäten runt om i Sverige.

Jämställdhet

Högskolan Dalarna har tagit fram principer för fördelning av forskningsmedel som ska medföra att fördelningen sker utifrån jämställda och jämlika premisser, oavsett forskningsområde. Ambitionen är att lärosätets forskare ska ha lika villkor och möjligheter att göra karriär, oavsett kön, etnicitet osv. Av de seniora forskarna (professorer och docenter) är cirka 60 procent män och 40 procent kvinnor. Flertalet av de kvinnliga seniora forskarna återfinns inom området för lärar- och vårdutbildningar medan en majoritet av de seniora forskarna inom teknik, ekonomi och data/IT är män. Utvecklingen visar dock att andelen kvinnor har ökat inom traditionellt manliga områden, även vad

gäller doktorander, vilket väntas leda till att den skeva könsfördelningen mellan områdena kommer att jämnas ut.

Forskares villkor

Den som forskar vid Högskolan Dalarna ska ha en anställning vid antingen lärosätet eller hos någon av våra samverkanspartners. I enlighet med principbeslut fattat vid lärosätet finansieras inte doktorander genom stipendier eller bidrag. Disputerade lärare har inte per automatik garanterad forskningstid i sina tjänster. Alla disputerade har dock möjlighet att söka forskningsfinansiering såväl internt som externt.

Förslag till forskningspropositionen

Utifrån vår redovisning föreslår Högskolan Dalarna att följande beaktas i arbetet med att forma kommande års forskningspolitik:

- Att högskolor som har egen forskarutbildning ges resurser för detta.
- Att regeringen låter utreda möjligheten för högskolor att bli universitet.
- Att minimibeloppet för forskningsanslaget sätts i rimlig proportion till grundutbildningsanslaget för att säkerställa forskningsanknytning av utbildningen.
- Att andelen fria forskningsresurser ökar i relation till konkurrensutsatta medel.
- Att det så kallade produktivitetsavdraget upphör.
- Att högskolor och universitet får en fortsatt central roll i att bidra till att lösa centrala samhällsutmaningar.
- Att vikten av samverkan med omgivande samhälle fortsatt understryks och att möjlighet för högskolor att starta holdingbolag införs.

HÖGSKOLAN DALARNA
Martin Norsell
Rektor